

С. С. Гасанов

заслужений економіст України, професор, директор Науково-дослідного фінансового інституту ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, sgasanov@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7454-0419>

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ СТАТИСТИКИ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ ТА ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ УКРАЇНИ

Анотація. *Вступ.* Теоретико-методологічне й методичне обґрунтування підходів до формування, структуризації та систематизації статистичної інформації про державний борг України відповідно до міжнародних стандартів має фундаментальне значення для підвищення якості стратегічного управління державними фінансами. Імплементация міжнародних стандартів статистичного вимірювання та діагностики державного боргу дасть змогу об'єктивно контролювати параметри боргової стійкості та наблизитиме інструменти управління державними фінансами до найкращих зразків світової практики. Упровадження міжнародних стандартів статистики державного боргу є важливим елементом забезпечення прозорості державних фінансів, що допоможе оптимізувати співробітництво з Міжнародним валютним фондом та іншими міжнародними фінансовими організаціями. Інституціональна й нормативна імплементація вказаних стандартів дасть можливість підвищити рівень обґрунтованості оцінок фінансових ризиків та передбачуваності боргової політики у середньостроковому періоді, зменшити негативний вплив політичних циклів та економічних коливань на стан державних фінансів. Відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС та з набуттям Україною статусу країни – кандидата на вступ до ЄС питання наближення національного законодавства до законодавства ЄС, у т. ч. щодо державного боргу, набули надзвичайного політичного, економічного та соціального значення, особливо в умовах російської зовнішньої агресії та завдань повоєнної відбудови економіки. Згідно зі Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року питання прийнятності рівня та джерел фінансування державного боргу є одним із ключових для забезпечення фінансової безпеки країни.

Проблематика. Виокремлюються взаємопов'язані складові проблематики цієї статті: 1) інституційне охоплення державних фінансів і державного боргу; 2) система управління державними фінансами в контексті взаємної відповідності об'єктів, суб'єктів і методів такого управління; 3) стандартизована методологія кількісного статистичного вимірювання державного боргу в складі державних фінансів; 4) імплементація міжнародних стандартів статистики державного боргу в національну систему управління державними фінансами.

Мета – обґрунтувати концептуальні й методичні підходи та рекомендації стосовно: вдосконалення статистичного вимірювання і систематизації інформації про державний борг України відповідно до міжнародних стандартів; внесення змін і доповнень до частини першої ст. 2 Бюджетного кодексу України щодо державного боргу.

Методологія та методи. Загальним середовищем аналізу є державні фінанси; об'єднуючою оболонкою – система управління державними фінансами; об'єктом – державний борг; предметом – міжнародні стандарти статистики державного боргу; очікуваним результатом – пропозиції та рекомендації щодо імплементації за-

значених стандартів з метою усунення законодавчої невизначеності змісту терміна “державний борг” у частині першій ст. 2 Бюджетного кодексу України, приведення його у відповідність із нормами законодавства ЄС, що дасть змогу здійснювати обґрунтовані кількісні вимірювання й міжнародні зіставлення державного боргу в Україні та країнах ЄС. Застосовано методи порівняльного якісного та кількісного аналізу, структурно-інституціонального та структурно-функціонального аналізу, теоретичних узагальнень; базові методологічні засади й методичні підходи, що містяться в міжнародній Системі національних рахунків 2008, Європейській системі національних і регіональних рахунків 2010, інших міжнародних стандартах, пов’язаних зі статистикою державних фінансів та державного боргу.

Результати. В українському законодавстві (бюджетному, податковому, фінансовому) відсутнє чітке визначення змісту терміна “державні фінанси”. Явище “фундаментальної невизначеності” має багато в чому давній і системний характер. Це стосується і терміна “державний борг” в частині першій ст. 2 Бюджетного кодексу України. Найповніше розуміння державних фінансів у широкому значенні, якого дотримується автор: “Державні фінанси – це фінанси державного сектору економіки”. Запропоновано класифікацію міжнародних стандартів державного боргу за п’ятьма групами: 1) так звані базові функціональні та організаційні принципи; 2) “універсальні” стандарти, котрі є загальною концептуальною та методологічною основою для статистики державного боргу; 3) стандарти статистики державних фінансів; 4) стандарти, пов’язані з оцінюванням зовнішнього боргу; 5) спеціальні стандарти поширення даних. Упровадження міжнародних стандартів державного боргу в систему управління державними фінансами України потребує внесення змін до національного законодавства. З цією метою розроблено проект Закону України “Про внесення змін і доповнень до частини першої статті 2 Бюджетного кодексу України (щодо державного боргу)”.

Висновки. Державні фінанси, у т. ч. державний борг, як об’єкт/об’єкти управління підлягають чіткій класифікації на основі концепцій інституційних одиниць та інституційних секторів (підсекторів) національної економіки, що використовуються в SNA 2008, ESA 2010, інших міжнародних стандартах. Вихідний пункт – концепція державного сектору економіки, котрий поєднує дві складові – сектор загальнодержавного управління та сектор державних корпорацій. Запропоновано законодавчо закріпити визначення державного сектору економіки та державних фінансів у Господарському кодексі України. Обґрунтовано нове визначення державного боргу, котре пропонується імплементувати разом із пов’язаними категоріями до частини першої ст. 2 Бюджетного кодексу України.

Ключові слова: міжнародні стандарти, статистика, державні фінанси, державний борг, система управління державними фінансами.

Літ. 46.

Sergii Gasanov

Honored Economist of Ukraine, Professor, Director of the Research Financial Institute of the SESE “The Academy of Financial Management”, Kyiv, Ukraine, sgasanov@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7454-0419>

INTERNATIONAL STANDARDS OF PUBLIC DEBT STATISTICS AND THEIR IMPLEMENTATION IN THE PUBLIC FINANCE MANAGEMENT SYSTEM OF UKRAINE

Abstract. Introduction. Theoretical-methodological and methodical substantiation of approaches to the formation, structuring and systematization of statistical information on the public debt of Ukraine in accordance with international standards is of fundamental

importance for improving the quality of strategic management of public finances. The implementation of international standards for statistical measurement and diagnostics of public debt makes it possible to objectively monitor the parameters of debt sustainability and bring public financial management tools closer to the best world practices. The implementation of international standards for public debt statistics is an important element in ensuring the transparency of public finances, allowing to optimize cooperation with the International Monetary Fund (IMF) and other international financial organizations. Institutional and regulatory implementation of international standards of public debt statistics will allow to increase the level of reasonableness of fiscal risk assessments and the predictability of debt policy in the medium term, to reduce the negative impact of political cycles and economic fluctuations on the state of public finances. In accordance with the Association Agreement with the EU and with Ukraine's acquiring the status of a candidate country for EU accession, the issue of approximation of national legislation to EU legislation, including regarding public debt, has acquired extraordinary political, economic and social significance, especially in the conditions of external aggression of the Russian Federation and tasks of post-war economic reconstruction of the country's economy. According to the Strategy of Economic Security of Ukraine for the period until 2025, the question of the acceptability of the level and sources of financing the public debt is one of the key factors for ensuring country's financial security.

Problem Statement. Interrelated components of the issues of this article are highlighted: 1) institutional coverage of public finances and public debt; 2) the system of public finance management in the context of mutual compliance of objects, subjects and methods of such management; 3) standardized methodology for quantitative statistical measurement of public debt as part of public finances; 4) implementation of international standards of public debt statistics into the national system of public finance management.

Purpose. To substantiate conceptual and methodological approaches and recommendations regarding the improvement of statistical measurement and systematization of information on the public debt of Ukraine in accordance with international standards; to introduce amendments and additions to the first part of Article 2 of the Budget Code of Ukraine regarding public debt.

Methodology and methods. The general environment of analysis is public finances; the unifying shell is the public finance management system; the object is public debt; the subject is international standards of public debt statistics; the expected result is proposals and recommendations regarding the implementation of the specified standards with the aim of eliminating the legal uncertainty of the definition of the term "public debt" in the first part of Article 2 of the Budget Code of Ukraine, bringing it into line with the norms of EU legislation, which will allow for reasonable quantitative measurements and international comparisons of public debt in Ukraine and EC countries. Methods of comparative qualitative and quantitative analysis, structural-institutional and structural-functional analysis, theoretical generalizations are applied, as well as basic methodological principles and methodological approaches contained in the international System of National Accounts 2008, the European System of National and Regional Accounts 2010, other international standards related to public finance and public debt statistics.

Results. In Ukrainian legislation (budgetary, tax, financial) there is no clear definition of the meaning of the term "Public Finance". The phenomenon of "fundamental uncertainty" has in many respects an ancient and systemic nature. This also applies to the term "public debt" in the first part of Article 2 of the Budget Code of Ukraine. The most complete understanding of public finances in a broad sense, which the author adheres to: "Public finances are the finances of the public sector of the economy". Classification of international standards of public debt into five groups is proposed. The first is the so-called basic functional and organizational principles. The second is "universal" standards, which are the general conceptual and methodological basis for public debt statistics. The

third is the standards of public finance statistics. The fourth is the standards related to the assessment of external debt. The fifth is special data dissemination standards. The implementation of international standards of public debt into the system of public finance management of Ukraine requires amendments to the national legislation. For this purpose, a draft of the Law of Ukraine “On Amendments and Additions to Part One of Article 2 of the Budget Code of Ukraine (Regarding State Debt)” was developed.

Conclusions. Public finances, including public debt, as object/objects of management are subject to a clear classification based on the concepts of institutional units and institutional sectors (subsectors) of the national economy used in SNA 2008, ESA 2010, and other international standards. The starting point is the concept of the public sector of the economy, which combines two components - the sector of general government and the sector of public corporations. It is proposed to legislate the definitions of the public sector of the economy and public finance in the Economic Code of Ukraine. The new definition of public debt, which is proposed to be implemented together with related categories under the first part of Article 2 of the Budget Code of Ukraine, is justified.

Keywords: international standards, statistics, public finances, public debt, public finance management system.

JEL classification: H60, H63, H69.

Вступ. Особливість теми цієї статті можна визначити афоризмом: “очевидне – неймовірне”. Начебто відомо, що таке “державні фінанси”; здається давно з’ясованим, що таке “державний борг”; достатньо очевидно, що таке “система управління”; в цілому зрозуміло, що таке “міжнародні стандарти”; визнано, що умовою набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі (ЄС) є *гармонізація національного законодавства* з певними (суттєво важливими для подальшої євроінтеграції) нормами законодавства ЄС, зокрема у сфері управління державними фінансами, включаючи кількісні *статистичні вимірювання державного боргу на уніфікованій методологічній основі, котра потребує безумовної імплементації й в Україні*. Тоді в чому полягає “неймовірне”, якщо все є “очевидним”, до чого тут цей афоризм? “Неймовірне” (у цьому випадку) – це те *фундаментально важливе, суттєве*, на що не зверталась увага раніше і на сьогодні не увійшло (внаслідок тих чи інших причин) до сфери аналізу й прийняття адекватних законодавчих та управлінських рішень, хоча може докорінно змінити усталені (“широко відомі”, “очевидні”) уявлення або навіть дати поштовх до *парадигмальних* змін у наукових дослідженнях чи правилах прийняття управлінських рішень тощо. До того ж, дійсно неймовірною є сила звички “економії розумових та управлінських зусиль” – навіщо розмірковувати над тим, “що й так усім відомо”. Але якщо поставити питання, а що відомо *конкретно*, несподівано можна отримати множину відповідей, що не збігаються, різняться між собою як в особливому, так і в загальному, як у деталях, так і по суті. Очікуваними наслідками стають, як правило, гострі, але багато в чому схоластичні дискусії, або вимушене “повернення до основ” й визнання того, що не все є таким очевидним, як здавалося раніше. Наша історія намагань звернути увагу на суттєві розбіжності вітчизняної статистики державного боргу з міжнародними стандартами та законодавчого визначення державного боргу в Бюджетному кодексі України [1] з відповідними нормами ЄС – тому приклад.

Теоретико-методологічне й методичне обґрунтування підходів до формування, структуризації та систематизації статистичної інформації про державний борг України згідно з міжнародними стандартами має фундаментальне значення для підвищення якості *стратегічного управління державними фінансами*. “Управління державними фінансами в межах підходів *PFM* наразі охоплює переважно сектор загального державного управління, тоді як *стратегічне управління державними фінансами (SPFG)* повинне стосуватися державного сектору в цілому. Саме в цьому, на наш погляд, полягає головний напрям подальшого євроінтеграційного реформування системи управління державними фінансами в Україні” [2, с. 19].

Імплементация міжнародних стандартів статистичного вимірювання та діагностики державного боргу дасть змогу об’єктивно контролювати параметри боргової стійкості й наближатиме інструменти управління державними фінансами до найкращих зразків світової практики. Впровадження міжнародних стандартів статистики державного боргу є важливим елементом забезпечення прозорості державних фінансів, що дає можливість оптимізувати співробітництво з Міжнародним валютним фондом (МВФ) та іншими міжнародними фінансовими організаціями.

Інституціональна та нормативна імплементация міжнародних стандартів статистики державного боргу допоможе підвищити рівень обґрунтованості оцінок фінансових ризиків та передбачуваності боргової політики в середньостроковому періоді, зменшити негативний вплив політичних циклів та економічних коливань на стан державних фінансів. Відповідно до Угоди про асоціацію України з ЄС та з набуттям Україною статусу країни – кандидата на вступ до ЄС питання наближення національного законодавства до законодавства ЄС, у т. ч. щодо державного боргу, набули надзвичайного політичного, економічного та соціального значення, особливо в умовах російської зовнішньої агресії та завдань повоєнної відбудови економіки країни. Згідно зі Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженою Указом Президента України від 11.08.2021 № 347/2021, питання прийнятності рівня та джерел фінансування державного боргу є одним із ключових для забезпечення фінансової безпеки країни.

Проблематика. У цьому контексті виокремлюються взаємопов’язані складові проблематики цієї статті: 1) інституційне охоплення державних фінансів і державного боргу; 2) система управління державними фінансами в контексті взаємної відповідності об’єктів, суб’єктів і методів такого управління; 3) стандартизована методологія кількісного статистичного вимірювання державного боргу у складі державних фінансів; 4) імплементация міжнародних стандартів статистики державного боргу в національну систему управління державними фінансами.

Мета статті – обґрунтувати концептуальні й методичні підходи та рекомендації щодо: удосконалення статистичного вимірювання та систематиза-

ції інформації про державний борг України відповідно до міжнародних стандартів; внесення змін і доповнень до частини першої статті 2 Бюджетного кодексу України щодо державного боргу.

Методологія і методи. Загальним середовищем аналізу є державні фінанси; об'єднуючою оболонкою – система управління державними фінансами; об'єктом – державний борг; предметом – міжнародні стандарти статистики державного боргу; очікуваним результатом – пропозиції та рекомендації щодо імплементації вказаних стандартів з метою усунення законодавчої невизначеності змісту терміна “державний борг” у частині першій ст. 2 Бюджетного кодексу України, приведення його у відповідність із нормами законодавства Європейського Союзу, що дасть змогу здійснювати обґрунтовані кількісні вимірювання та міжнародні зіставлення державного боргу в Україні та країнах ЄС.

Застосовано: методи порівняльного якісного та кількісного аналізу, структурно-інституціонального та структурно-функціонального аналізу, теоретичних узагальнень; базові методологічні засади й методичні підходи, що містяться в міжнародній Системі національних рахунків 2008 (*System of National Accounts, 2008 (SNA 2008)*) [3], Європейській системі національних і регіональних рахунків 2010 (*European System of National and Regional Accounts (ESA 2010)*) [4], “Керівництві зі статистики державних фінансів” (МВФ 2001, 2014) (GFSM) [5; 6], “Статистиці боргу державного сектору” (МВФ, 2011) [7], “Статистиці зовнішнього боргу: керівництві для укладачів і користувачів” (МВФ, 2014) [8], “Керівництві з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції. 6-те видання” (МВФ, 2009) [9], “Керівництві з державного дефіциту та боргу. Імплементація ESA 2010” (Європейська комісія, Евростат, 2019) [10], “Спеціальному стандарті поширення даних: посібнику для передплатників та користувачів” (МВФ, 2013) [11], а також “Спеціальному стандарті поширення даних плюс: посібнику для прихильників і користувачів” (МВФ, 2013) [12], “Керівництві з монетарної та фінансової статистики і посібнику з її складання” (МВФ, 2016) [13].

Огляд літератури¹. Й. А. Шумпетер в “Історії економічного аналізу” сформулював шість взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих складових **техніки економічного аналізу**: 1) економічна історія; 2) статистика; 3) теорія; 4) економічна соціологія; 5) політична економія; 6) прикладні сфери. Й. А. Шумпетер наголошував: “Очевидно, що для економіки статистика... повинна мати життєво важливе значення. На практиці це було визнано принаймні у XVI та XVII століттях, коли більша частина обов'язків іспанських *politicos*, наприклад, полягала у збиранні та інтерпретації статистичних даних, не кажучи вже про англійських економетриків, яких називали

¹ Огляд не охоплює всю тематику державних фінансів, державного боргу та системи управління державними фінансами в широкому розумінні, а концентрується переважно на концептуальних засадах нормативного визначення державного боргу, його інституційному охопленні та кількісному вимірюванні згідно з нормами законодавства ЄС та міжнародними стандартами.

представниками “політичної арифметики” та їхніх послідовників у Франції, Німеччини та Італії. Нам потрібна статистика не лише для пояснення речей, а й для того, щоб точно знати, *що слід пояснювати*”. При цьому “неможливо опанувати статистичними даними, не розуміючи, як вони складені” [14, с. 12]. Без статистики економічна наука в широкому значенні просто не існує. Тобто в економічному аналізі відірвати статистику від економіки і, навпаки, – економіку від статистики – неможливо. Й. А. Шумпетер ставить питання: що відрізняє вченого-економіста від усіх інших, котрі думають, говорять та пишуть на економічні теми? І формулює відповідь: насамперед – володіння *технікою аналізу* у трьох сферах: історії, статистики та “теорії”. *“Слово “техніка” вживається тут у дуже широкому розумінні: систематичний збір та інтерпретація фактів у певній галузі, що виходять за рамки знань звичайного практика, вже засвідчують науковий рівень дослідження, навіть якщо при цьому не використовуються жодні специфічні, в принципі незрозумілі профанам методи”* [14, с. 13].

С. Кузнець здійснив всебічний аналіз взаємозв'язків статистики і економічної історії. “Незважаючи на те, що обидві ці галузі економічного дослідження впливають з одного і того ж дослідницького матеріалу – минулого й сьогодення економіки, ...кожна з них розвивалася порівняно ізольовано одна від одної. Економісти-статистики не спромоглися належним чином використати той внесок, який історики економіки зробили в наші знання про минуле, а історики рідко використовували аналітичні інструменти або основні теоретичні гіпотези статистичних досліджень. ...Таку неспроможність забезпечити тісний взаємозв'язок між історичним підходом і статистичним аналізом необхідно виправити у світлі кінцевої мети економічного дослідження” [15, с. 26].

Яскравим прикладом поєднання шумпетеріанських складових техніки економічного аналізу, і насамперед *економічної історії, економічної статистики та економічної теорії*, стали фундаментальні дослідження видатного економічного історика, статистика й макроекономіста А. Меддісона “Світова економіка: перспектива тисячоліття / Історична статистика”, “Конттури світової економіки, 1–2030 н.е. Нариси з макроекономічної історії” та ін. [16; 17].

Економічні, фінансові та статистичні дослідження органічно пов'язані спільною еволюцією, співрозвитком та взаємними впливами. Про це свідчить монографія відомого українського вченого-економіста, академіка НАН України А. А. Гриценка “Економіко-інформаційний імператив формування нової статистичної парадигми” [18]. Представлені в дослідженні підходи, їх обґрунтування й висновки мають важливе значення для статистичної науки та підвищення її ролі в розв'язанні практичних завдань соціально-економічного розвитку країни [19].

У монографіях, виданих ДННУ “Академія фінансового управління”, зокрема, “Боргова стійкість державних фінансів” (за ред. Т. І. Єфименко, С. А. Єрохіна, Т. П. Богдан) [20], “Науково-методичні засади статистичного аналізу

стійкості державних фінансів” (С. С. Гасанов, М. В. Пугачова, Л. О. Яценко та ін.) [21], “Фінанси інституційних секторів економіки України” (за ред. Т. І. Єфименко, М. М. Єрмошенка) [22], “Структурні трансформації економіки і державні фінанси: проблеми методології, теорії, економічної політики” (С. С. Гасанов) [23], “Фінансова глобалізація і євроінтеграція” (за ред. О. Г. Білоруса, Т. І. Єфименко) [24], “Інформація в антикризовому управлінні: глобальний аспект стандартизації обліку та фінансової звітності” (Т. І. Єфименко, В. М. Жук, Л. Г. Ловінська – лауреати премії НАН України імені М. І. Туган-Барановського) [25], “Фіскальна та монетарна безпека національної економіки” (Т. І. Єфименко) [26], “Актуальні проблеми розвитку системи управління державними фінансами: євроінтеграційний контекст” (за ред. Т. І. Єфименко) [27], “Податкова гармонізація в Україні в умовах реалізації Угоди про асоціацію між Україною і ЄС” (за ред. А. М. Соколовської) [28], “Державні фінанси України: розвиток та управління змінами (проблеми економічної безпеки)” (за ред. Т. І. Єфименко) [29], “Актуальні проблеми фінансового управління: глобальні тенденції і національна практика” (за ред. Т. І. Єфименко) [30], “Управління державними фінансами: фіскальні правила, ризики, міжнародні стандарти” (за ред. Т. І. Єфименко) [31], системно досліджено актуальні проблеми удосконалення управління державними фінансами в умовах євроінтеграційних процесів, взаємозв’язки інституційної структури державних фінансів, упровадження міжнародних стандартів обліку та звітності в державному секторі, можливості імплементації фіскальних правил, що застосовуються в країнах – членах ЄС, країнах – членах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у практику управління державними фінансами, дефіцитом бюджету й державним боргом в Україні в контексті забезпечення економічної та фінансової безпеки. Це дало змогу внести обґрунтовані пропозиції та рекомендації до Стратегії розвитку системи управління державними фінансами, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 774-р, Плану заходів щодо її реалізації [32], а також Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р [33].

Тривалий інноваційний процес взаємної *інтеграції економічної історії, економічної статистики та економічної теорії* привів до створення Системи національних рахунків як універсального інструментарію макро-економічного аналізу, в котрому поєдналися концептуальні засади розуміння економіки як *системи з її інституційною структурою – секторами та підсекторами* (приватний і державний, ринковий і неринковий сектори; сектори нефінансових корпорацій, фінансових корпорацій, загального державного управління, домашніх господарств та некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства), *потоками, трансакціями, запасами, витратами і результатами, доходами і видатками, балансом активів і зобов’язань* (у т. ч. фінансових активів і фінансових зобов’язань, включаючи боргові зобов’язання) тощо.

Змістовний огляд еволюції й досягнень у розробленні концепцій національних рахунків, їх застосування та сучасної проблематики подальшого удосконалення міститься у статтях А. Ванолі [34] та Ф. Боса [35].

П. Маккарті досліджує інтегровані основи стандартів економічного обліку, зосереджуючись не тільки на Системі національних рахунків (SNA), а й на стандартах статистики державних фінансів (GFS) та платіжного балансу (BPM). Автор стверджує, що ці три системи значно зблизилися з точки зору узгодженості відповідних статистичних даних. У зв'язку з цим постає питання про можливість їх “повної інтеграції” в майбутньому. По суті, всі три стандарти визначають *загальне ядро*, яке підтримується докладнішими стандартами платіжного балансу та статистики державних фінансів. Інша можливість полягає в посиленні та вдосконаленні електронних взаємозв'язків SNA, BPM і GFS, що важливо для економічної статистики в цілому, зокрема через перехресні посилання на відповідні концепції, терміни тощо в цих трьох стандартах [36, с. 30].

Шляхи конвергенції між статистикою державних фінансів і стандартами обліку в державному секторі розглядає Ф. Лекілле [37]. Він підкреслює, що в Європейському Союзі макромоніторинг фіскальної політики, котрий здійснюється Європейською комісією, ґрунтується на національних рахунках (SNA 2008, ESA 2010) та показниках статистики державних фінансів (GFS), серед яких критеріальна роль належить “Маастрихтському дефіциту” та “Маастрихтському боргу”. Одночасно багато країн ЄС упроваджують метод нарахувань на мікрорівні в державному секторі, Міжнародні стандарти обліку в державному секторі (IPSAS). Автор досліджує зміни, котрі необхідні в обох системах (GFS та IPSAS) для їх взаємної конвергенції у довгостроковому періоді. Стандарти обліку в державному секторі (IPSAS) повинні враховувати Маастрихтські правила стосовно показників дефіциту та боргу згідно з GFS, зафіксовані у двох договорах ЄС, директивах та регламентах ЄС. Але також необхідно, вважає Ф. Лекілле, щоб розробники GFS враховували правила обліку в державному секторі, коли вони є більш доречними.

Порівняльному аналізу вимірювань державного боргу фіскальною статистикою та у фінансовій звітності державного сектору присвячені роботи Дж. Даббікко [38; 39]. Облік державного боргу та дефіциту досліджує М. Буассо-Сьєрра [40]. Т. Ірвіну, як і А. Бартону, належить вагомий внесок у дослідження змістовних визначень і вимірювань державного боргу та дефіциту в загальному контексті статистики державних фінансів [41–44].

Р. Діппельсман, К. Дзьобек і К. А. Гутьєррес Мангас звернули увагу на те, що якщо ключові макроекономічні показники, такі як валовий внутрішній продукт (ВВП) або індекс споживчих цін (ІЦІ), ґрунтуються на міжнародно визнаних методологіях, то показники, котрі належать до боргу державного сектору, часто не відповідають міжнародним стандартам і можуть мати кілька різних визначень, що призводить до непорозумінь у дебатах із приводу фіскальної політики. Вони підкреслили, що використання більш стан-

дартних визначень державного боргу покращить сумісність даних, принесе користь аналізу прийнятності боргу, а також допоможе урядам конкретних країн встановлювати й контролювати фіскальні правила [45].

Дж. де Флігер і Д. К. Мюгге підкреслюють, що дані про державний борг далеко не такі надійні, як прийнято вважати. Розбіжності в методах розрахунку, що рідко визнаються, можуть призвести до істотних розбіжностей в оцінках державного боргу. Причиною цих відмінностей є “нечіткість” самої концепції державного боргу. “Як наслідок, альтернативні показники боргу відображають... політичні компроміси та прагматичні варіанти виміру, а не об’єктивний стандарт того, що таке державний борг і як його слід кількісно визначати” [46, с. 2–5]. На жаль, наразі в Україні спостерігається саме така нечіткість концепції державного боргу. Можливості її подолання залежатимуть насамперед від наближення законодавчого визначення державного боргу та пов’язаних із ним категорій у частині першій ст. 2 Бюджетного кодексу України до відповідних норм законодавства ЄС, а також від дієвого *реального, а не формального* впровадження міжнародних стандартів статистики державного боргу в національну систему управління державними фінансами.

Продовження статті – у наступному номері журналу.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
2. Марченко С. М. Стратегічне управління державними фінансами: євроінтеграційний курс, міжнародні тренди, національні особливості. *Фінанси України*. 2022. № 1. С. 7–26. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.01.007>.
3. System of National Accounts, 2008 (SNA 2008) / United Nations, European Commission, Organisation for Economic Cooperation and Development, International Monetary Fund, World Bank. New York : United Nations, 2009. 662 p. URL: <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/sna2008.pdf>.
4. European System of National and Regional Accounts (ESA 2010) / European Commission, Eurostat. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2013. 652 p. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5925693/KS-02-13-269-EN.PDF/44cd9d01-bc64-40e5-bd40-d17df0c69334>.
5. Government Finance Statistics Manual, 2001 / International Monetary Fund. Washington, D. C. : International Monetary Fund, 2001. 199 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/gfs/manual/pdf/all.pdf>.
6. Government Finance Statistics Manual 2014 / International Monetary Fund. Washington, D. C. : International Monetary Fund, 2014. 446 p. URL: <https://www.imf.org/external/Pubs/FT/GFS/Manual/2014/gfsfinal.pdf>.
7. Public Sector Debt Statistics: Guide for Compilers and Users / International Monetary Fund. Washington, D. C. : International Monetary Fund, 2011. 219 p. URL: <http://tffs.org/pdf/method/2013/psds2013.pdf>.
8. External Debt Statistics: Guide for Compilers and Users / Inter-Agency Task Force on Finance Statistics / International Monetary Fund. Washington, D. C. : International Monetary Fund, 2014. 331 p. URL: tffs.org/pdf/edsg/ft2014.pdf.
9. Balance of Payments and International Investment Position Manual. 6th Ed. / International Monetary Fund. Washington, D. C. : International Monetary Fund, 2009. 351 p. URL: www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf.

10. Manual on Government Deficit and Debt 2019. Implementation of ESA 2010 / Eurostat. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2019. 368 p. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/10042108/KS-GQ-19-007-EN-N.pdf/5d6fc8f4-58e3-4354-acd3-a29a66f2e00c>.
11. The Special Data Dissemination Standard: Guide for Subscribers and Users / International Monetary Fund. Washington, D. C. : International Monetary Fund, 2013. 100 p. URL: <https://dsbb.imf.org/content/pdfs/sddsguide13.pdf>.
12. The Special Data Dissemination Standard Plus: Guide for Adherents and Users / International Monetary Fund. Washington, D. C. : International Monetary Fund, 2013. 22 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdds/guide/plus/2013/sddsplus13.pdf>.
13. Monetary and Financial Statistics Manual and Compilation Guide / International Monetary Fund. Washington, D. C. : International Monetary Fund, 2016. 428 p. URL: <https://doi.org/10.5089/9781513579191.069>.
14. Schumpeter J. A. History of Economic Analysis / ed. from manuscript by E. Boody Schumpeter and with an Introduction by M. Perlman. Routledge, 1987. 1322 p.
15. Kuznets S. Statistics and Economic History. *The Journal of Economic History*. 1941. Vol. 1, Iss. 1. P. 26–41. URL: <https://doi.org/10.1017/S0022050700051858>.
16. Maddison A. The World Economy: Vol. 1. A Millennial Perspective. Vol. 2. Historical Statistics. Paris : OECD Publishing. 2007. 657 p. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264022621-en>.
17. Maddison A. Contours of the World Economy, 1–2030 AD. Essays in Macro-Economic History. Oxford University Press. 2007. 448 p.
18. Гриценко А. А. Економіко-інформаційний імператив формування нової статистичної парадигми : монографія. Київ : НАН України, ДУ “Ін-т екон. та прогнозів. НАН України”, 2020. 436 с.
19. Гасанов С. С. Економічні трансформації та парадигма статистичної науки. *Фінанси України*. 2021. № 8. С. 125–128. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2021.08.125>.
20. Боргова стійкість державних фінансів / за ред. Т. І. Єфименко, С. А. Єрохіна, Т. П. Богдан. Київ : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2014. 712 с. URL: http://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=449&num=1.
21. Науково-методичні засади статистичного аналізу стійкості державних фінансів / С. С. Гасанов, М. В. Пугачова, Л. О. Яценко та ін. Київ : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2013. 524 с. URL: http://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=450&num=9.
22. Фінанси інституційних секторів економіки України / за ред. Т. І. Єфименко, М. М. Єрмошенка. Київ : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2014. 584 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=449&num=2.
23. Гасанов С. С. Структурні трансформації економіки і державні фінанси: проблеми методології, теорії, економічної політики : монографія. Київ : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2012. 352 с.
24. Фінансова глобалізація і євроінтеграція / за ред. О. Г. Білоруса, Т. І. Єфименко. Київ : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2015. 496 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=448&num=3.
25. Єфименко Т. І., Жук В. М., Ловінська А. Г. Інформація в антикризовому управлінні: глобальний аспект стандартизації обліку та фінансової звітності. Київ : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2015. 400 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=448&num=4.
26. Єфименко Т. І. Фіскальна та монетарна безпека національної економіки. Київ : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2016. 447 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=456&num=2.
27. Актуальні проблеми розвитку системи управління державними фінансами: євроінтеграційний контекст / за ред. Т. І. Єфименко. Київ : ДННУ “Акад. фін. управління”. 2016. 496 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=456&num=1.

28. Податкова гармонізація в Україні в умовах реалізації Угоди про асоціацію між Україною і ЄС : монографія / за ред. А. М. Соколовської. Київ : ДННУ "Акад. фін. управління", 2017. 448 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=458&num=1.

29. Державні фінанси України: розвиток та управління змінами (проблеми економічної безпеки) / за ред. Т. І. Єфименко. Київ : ДННУ "Акад. фін. управління", 2017. 496 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=458&num=3.

30. Актуальні проблеми фінансового управління: глобальні тенденції і національна практика / за ред. Т. І. Єфименко. Київ : ДННУ "Акад. фін. управління", 2018. 496 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=1002&num=2.

31. Управління державними фінансами: фіскальні правила, ризики, міжнародні стандарти / за ред. Т. І. Єфименко. Київ : ДННУ "Акад. фін. управління", 2019. 496 с. URL: http://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=1031&num=1.

32. Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 774-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80#Text>.

33. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#Text>.

34. Vanoli A. National Accounting at the beginning of the 21s' century: Wherefrom? Whereto? *EURONA – Eurostat Review on National Accounts and Macroeconomic Indicators*. 2014. Iss. 1. P. 9–38. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/ks-gp-13-001>.

35. Bos F. Uses of national accounts from the 17th century till present and three suggestions for the future. *EURONA – Eurostat Review on National Accounts and Macroeconomic Indicators*. 2017. Iss. 1. P. 41–71. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/cros/system/files/euronaissue1-2017-art2.pdf>.

36. McCarthy P. Integrated frameworks for economic accounting standards. *EURONA – Eurostat Review on National Accounts and Macroeconomic Indicators*. Luxembourg : Publications Office of the European Union. 2018. Iss. 2. P. 7–32. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/ks-gp-18-002>.

37. Lequiller F. Towards convergence between government finance statistics and public sector accounting standards. *EURONA – Eurostat Review on National Accounts and Macroeconomic Indicators*. 2015. Iss. 1. P. 19–48. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-GP-15-001>.

38. Dabbicco G. A comparison of debt measures in fiscal statistics and public sector financial statements. *Public Money & Management*. 2018. Vol. 38, Iss. 7. P. 511–518. URL: <https://doi.org/10.1080/09540962.2018.1527543>.

39. Dabbicco G. The impact of accrual-based public accounting harmonization on EU macroeconomic surveillance and governments' policy decision-making. *International Journal of Public Administration*. 2015. Vol. 38, Iss. 4. P. 253–267. URL: <https://doi.org/10.1080/01900692.2015.999581>.

40. Boisseau-Sierra M. Accounting for Public Debt and Deficit. *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance* / ed. by A. Farazmand. Cham : Springer, 2018. P. 90–98. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-20928-9_2294.

41. Irwin T. C. Defining the government's debt and deficit. *Journal of Economic Surveys*. 2015. Vol. 29, No. 4. P. 711–732. URL: <https://doi.org/10.1111/joes.12123>.

42. Irwin T. C. Dispelling fiscal illusions: how much progress have governments made in getting assets and liabilities on balance sheet? *Public Money & Management*. 2016. Vol. 36, Iss. 3. P. 219–226. URL: <https://doi.org/10.1080/09540962.2016.1133981>.

43. Barton A. Why Governments should use the Government Finance Statistics Accounting System. *Abacus*. 2011. Vol. 47, Iss. 4. P. 411–445. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1467-6281.2011.00347.x>.

44. Barton A. The use and abuse of accounting in the public sector financial management reform program in Australia. *Abacus*. 2009. Vol. 45, Iss. 2. P. 221–248. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1467-6281.2009.00283.x>.

45. Dippelsman R., Dziobek C., Gutierrez Mangas C. A. What Lies Beneath: The Statistical Definition of Public Sector Debt. An Overview of the Coverage of Public Sector Debt for 61 Countries. *IMF Staff Discussion Note*. 2012. SDN/12/09. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3022048>.

46. De Vlieger J., Mügge D. K. Fuzzy debt. Why it's impossible to specify what governments owe. *Fickle Formulas Working Paper*. 2018 No. 3-2018. 33 p. URL: <https://www.fickleformulas.org/images/pdf/FFWP%202018-03%20deVlieger%20M%C3%BCgge%20Fuzzy%20Debt.pdf>.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2010). *Budget Code of Ukraine* (Act No. 2456-VI, July 7). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> [in Ukrainian].

2. Marchenko, S. (2022). Strategic public finance governance: European integration course, international trends, national peculiarities. *Finance of Ukraine*, 1, 7–26. DOI: 10.33763/finukr2022.01.007 [in Ukrainian].

3. United Nations, European Commission, Organisation for Economic Cooperation and Development, International Monetary Fund, & World Bank. (2009). *System of National Accounts, 2008 (SNA 2008)*. New York: United Nations. Retrieved from <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/sna2008.pdf>.

4. European Commission, ^& Eurostat. (2013). *European System of National and Regional Accounts (ESA 2010)*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5925693/KS-02-13-269-EN.PDF/44cd9d01-bc64-40e5-bd40-d17df0c69334>.

5. International Monetary Fund. (2001). *Government Finance Statistics Manual*. Washington, D. C.: International Monetary Fund. Retrieved from www.imf.org/external/pubs/ft/gfs/manual/pdf/all.pdf.

6. International Monetary Fund. (2014). *Government finance statistics manual 2014*. Washington, D. C.: International Monetary Fund. Retrieved from www.imf.org/external/Pubs/FT/GFS/Manual/2014/gfsfinal.pdf.

7. International Monetary Fund. (2011). *Public Sector Debt Statistics: Guide for Compilers and Users*. Washington, D. C.: International Monetary Fund. Retrieved from tffs.org/pdf/method/2013/psds2013.pdf.

8. International Monetary Fund. (2014). *External debt statistics: guide for compilers and users/Inter-Agency Task Force on Finance Statistics*. Washington, D. C.: International Monetary Fund. Retrieved from tffs.org/pdf/edsg/ft2014.pdf.

9. International Monetary Fund. (2009). *Balance of payments and international investment position manual* (6th Ed.). Washington, D. C.: International Monetary Fund. Retrieved from www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf.

10. Eurostat. (2019). Manual on Government deficit and debt 2019. *Implementation of ESA 2010*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/10042108/KS-GQ-19-007-EN-N.pdf/5d6fc8f4-58e3-4354-acd3-a29a66f2e00c.

11. International Monetary Fund. (2013). *The special data dissemination standard: guide for subscribers and users*. Washington, D. C.: International Monetary Fund. Retrieved from dsbb.imf.org/content/pdfs/sddsguide13.pdf.

12. International Monetary Fund. (2013). *The Special Data Dissemination Standard Plus: guide for adherents and users*. Washington, D. C.: International Monetary Fund. Retrieved from www.imf.org/external/pubs/ft/sdds/guide/plus/2013/sddsplus13.pdf.

13. International Monetary Fund. (2016). *Monetary and Financial Statistics Manual and Compilation Guide*. Washington, D. C.: International Monetary Fund. DOI: 10.5089/9781513579191.069.
14. Schumpeter, J. A. (1987). *History of Economic Analysis*. Routledge.
15. Kuznets, S. (1941). Statistics and Economic History. *The Journal of Economic History*, 1 (1), 26–41. DOI: 10.1017/S0022050700051858.
16. Maddison, A. (2007). *The World Economy: Vol. 1. A Millennial Perspective. Vol. 2. Historical Statistics*. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/9789264022621-en.
17. Maddison, A. (2007). *Contours of the World Economy, 1–2030 AD. Essays in Macro-Economic History*. Oxford University Press.
18. Grytsenko, A. A. (2020). *The economic and informational imperative of forming a new statistical paradigm*. Kyiv: NAS of Ukraine, Institute of Economics and Forecasting of NAS of Ukraine [in Ukrainian].
19. Gasanov, S. (2021). Economic transformations and paradigm of statistical science. *Finance of Ukraine*, 8, 125–128. DOI: 10.33763/finukr2021.08.125 [in Ukrainian].
20. Iefymenko, T. I., Yerokhin, S. A., & Bohdan, T. P. (Eds.). (2014). *Debt sustainability of public finances*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management”. Retrieved from afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=449&num=1 [in Ukrainian].
21. Gasanov, S. S., Puhachova, M. V., Yashchenko, L. O. et al. (2013). *Scientific and methodological principles of statistical analysis of the sustainability of state finances*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management”. Retrieved from afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=450&num=9 [in Ukrainian].
22. Iefymenko, T. I., & Yermoshenko, M. M. (Eds.). (2014). *Finance of institutional sectors of the economy of Ukraine*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management”. Retrieved from https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=449&num=2 [in Ukrainian].
23. Gasanov, S. S. (2012). *Structural transformations of the economy and public finances: problems of methodology, theory, and economic policy*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management” [in Ukrainian].
24. Iefymenko, T. I., & Bilorus, O. H. (Eds.). (2015). *Financial globalization and European integration*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management”. Retrieved from https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=448&num=3 [in Ukrainian].
25. Iefymenko, T., Zhuk, V., & Lovinska, L. (2015). *Information in Crisis Management: A Global Aspect of the Standardization of Accounting and Financial Reporting*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management”. Retrieved from https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=448&num=4 [in Ukrainian].
26. Iefymenko, T. (2016). *Fiscal and Monetary Security of National Economy*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management”. Retrieved from https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=456&num=2 [in Ukrainian].
27. Iefymenko, T. I. (Ed.). (2016). *Actual problems of the development of the state finance management system: European integration context*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management”. Retrieved from https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=456&num=1 [in Ukrainian].
28. Sokolovska, A. M. (Ed.). (2017). *Tax harmonization in Ukraine under the conditions of implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management”. Retrieved from https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=458&num=1 [in Ukrainian].
29. Iefymenko, T. I. (Ed.). (2017). *Public finances of Ukraine: development and change management (problems of economic security)*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management”. Retrieved from https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=458&num=3 [in Ukrainian].
30. Iefymenko, T. I. (Ed.). (2018). *Current issues of financial management: global trends and national practice*. Kyiv: SESE “The Academy of Financial Management”. Retrieved from https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=1002&num=2 [in Ukrainian].

31. Iefymenko, T. I. (Ed.). (2019). *Management of public finances: fiscal rules, risks, international standards*. Kyiv: SESE "The Academy of Financial Management". Retrieved from http://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=1031&num=1 [in Ukrainian].
32. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2013). *About the Strategy for the Development of the State Finance Management System* (Decree No. 774-r, August 1). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
33. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *On the approval of the Strategy for Reforming the State Finance Management System for 2017–2020* (Decree No. 142-r, February 8). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
34. Vanoli, A. (2014). National Accounting at the beginning of the 21s' century: Wherefrom? Whereto? *EURONA – Eurostat Review on National Accounts and Macroeconomic Indicators*, 1, 9–38. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/ks-gp-13-001>.
35. Bos, F. (2017). Uses of national accounts from the 17th century till present and three suggestions for the future. *EURONA – Eurostat Review on National Accounts and Macroeconomic Indicators*, 1, 41–71. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/cros/system/files/euronaissue1-2017-art2.pdf>.
36. McCarthy, P. (2018). Integrated frameworks for economic accounting standards. *EURONA – Eurostat Review on National Accounts and Macroeconomic Indicators*, 2, 7–32. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/ks-gp-18-002>.
37. Lequiller, F. (2015). Towards convergence between government finance statistics and public sector accounting standards. *EURONA – Eurostat Review on National Accounts and Macroeconomic Indicators*, 1, 19–48. Retrieved from <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-GP-15-001>.
38. Dabbicco, G. (2018). A comparison of debt measures in fiscal statistics and public sector financial statements. *Public Money & Management*, 38 (7), 511–518. DOI: 10.1080/09540962.2018.1527543.
39. Dabbicco, G. (2015). The impact of accrual-based public accounting harmonization on EU macroeconomic surveillance and governments' policy decision-making. *International Journal of Public Administration*, 38 (4), 253–267. DOI: 10.1080/01900692.2015.999581.
40. Boisseau-Sierra, M. (2018). Accounting for Public Debt and Deficit. In Farazmand, A. (Ed.). *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance*, pp. 90–98. Cham: Springer. DOI: 10.1007/978-3-319-20928-9_2294.
41. Irwin, T. C. (2015). Defining the government's debt and deficit. *Journal of Economic Surveys*, 29 (4), 711–732. DOI: 10.1111/joes.12123.
42. Irwin, T. C. (2016). Dispelling fiscal illusions: how much progress have governments made in getting assets and liabilities on balance sheet? *Public Money & Management*, 36 (3), 219–226. DOI: 10.1080/09540962.2016.1133981.
43. Barton, A. (2011). Why Governments should use the Government Finance Statistics Accounting System. *Abacus*, 47 (4), 411–445. DOI: 10.1111/j.1467-6281.2011.00347.x.
44. Barton, A. (2009). The use and abuse of accounting in the public sector financial management reform program in Australia. *Abacus*, 45 (2), 221–248. DOI: 10.1111/j.1467-6281.2009.00283.x.
45. Dippelsman, R., Dziobek, C., & Gutierrez Mangas, C. A. (2012). What Lies Beneath: The Statistical Definition of Public Sector Debt. An Overview of the Coverage of Public Sector Debt for 61 Countries. *IMF Staff Discussion Note*, SDN/12/09. DOI: 10.2139/ssrn.3022048.
46. De, Vlieger J., & Mügge, D. K. (2018). Fuzzy debt. Why it's impossible to specify what governments owe. *Fickle Formulas Working Paper*, 3-2018. Retrieved from <https://www.fickleformulas.org/images/pdf/FFWP%202018-03%20deVlieger%20M%C3%BCgge%20Fuzzy%20Debt.pdf>.